

Mizico, na kateri je pomivala Urša posodo, je prenesel med podboje v zaprti štibele in postavil na njo žganje, da ga je lahko luckal od časa do časa kar s posegom z roko izza prijetno tople peči. Spomnil se je še pravočasno, da mora štediti s petrolejem, sicer ga bo prevažala stara s kregom, da je kresuril in tratil luč po nepotrebnem.

V svoji škrinji je hranil zvito blagoslovljeno svečo za Svečnico. To je privlekel na dan, ugasnil zakajeno petrolejko, prižgal svečo in jo položil na oni krajec mize proti podboju, na katerem je visela ženina poročna obleka, in sicer tako, da ga ni grizla skakljajoča luč v oči.

Po vseh potrebnih pripravah za najugodnejšo sveto noč je zložil svoje zdelane ude po dolgi klopi ob peči, položil obe roki pod glavo, pušil in čutil prvič po poroki, kako blaženo se da razmišljati v takile samotni sveti noči brez ženskega lintverja.

Od časa do časa se je dvigal z ležega položaja in pil v dolgih — prijetnih požirkih, kakor še nikdar na sveto noč...

Razmišljal je najprej pametno, nato veselo, nadalje že rajsko blaženo in čez nekaj ur povsem zmešano ter razmetano.

Prav nič se ni zavedal, kedaj in kako se mu je umaknila iz glave zadnja misel in je glasno zasmrčal...

Čez precej časa se mu je sanjalo, da ga davi nevidna — grozna roka in da bo ob poslednjo sapo, če ne plane kvišku. Konec strašnih — smrtnih sanj je k sreči udeležil. Sklopotal je z zadnjimi močmi s klopi, potegnil s seboj mizico z do polovice izpraznjeno steklenko in skledo za peko, ki sta se z glasnim truščem razleteh na tleh na drobne kose.

Ropot mizice, ubitega stekla in gline ga je predramil toliko, da je spregledal na mah zanj obupni položaj.

Cela izba je bila polna najgostejšega — morečega dima...

Pomanjkanje zraka ga je natiralo k skrbno zabitemu oknu, da ga je moral prebiti s pestjo, če se je hotel dokopati do odrešilnega oddiha.

Še glavo je potisnil skozi zdrobljeno okno, da si je vsaj nekoliko opomogel za sapo. Vdihaval je sveži zrak in metal iz sebe vsled preobilnih saj neprebavljene krvavice s slivovko vred.

Ko je bil nekoliko pri zavesti in prvi pameti, se je ozrl po vzroku dušičnega dima. Zadržal in zaspal je bil vsled preobilne žgane pijače. Zvita sveča je brez čuječega nadzorstva dogorela do mizice. Vosek se je začel topiti zaradi nezavarovane vročine in raztekati. Tlela in gorela je mizica na več koncih, užigala so se že tla, o ženini židani kikli in beli peči ni bilo nobenih preostankov več!

Odpri je na stečaj vrata na izbi in veži, da je potegnil preprih. Po teh prvih rešilnih ukrepih se je šele lahko lotil gašenja mize, tlečih desk na tleh in podbojev.

Rešil si je sicer v zadnjem trenutku življenje, preprečil za njegov dom največjo požarno nesrečo; a kaj je bila vsa ta obupna gasilna akcija v primeri z do zadnje niti uničeno ženino poročno obleko!

Pospravil in počedil je vse, kar je bil načel ogenj; ženinega svilenega krila in peče ni mogel ustvariti na novo, saj še pepel od zgorele obleke se je bil razkadir po celi izbi.

Ura na steni je odbila šest v jutro, ko se je zavedel do dobra, kako se je spremenila v tako kratkem času blaženo zaspana rajska sveta noč v — pravi pekel za bodočnost!

Za dolgovezna razgrebanja o obupnem položaju ni bilo časa, ker je grozil čez eno uro ženin povrat.

Zaprl je oboja vrata in odšklepetal v drgetincu k dobremu sosedu Gubenšku po zadnjo tolažbo in odpomoč.

Ne bom popisoval, kaka sta bila vrnitev in sprejem Matevža Krtineka na

Janževu po nesrečnih božičnih praznikih v spremstvu soseda Gubenška na lastnem domu.

Toliko je še ohranilo ustno izročilo o nadaljni usodi šoštarja Matevža, da je prebil vse usojene mu še svete noči do smrti pri podmeteni drenuljevi juhi in pečeni repi.

Kovačnica pod Hudim kotom.

Samo toliko so znali, da je prišel Frdacankov Joza nekod iz sredine Kobancev na levem bregu Drave in se naselil kot kovač ob potoku, ki priteče iz Hudega kota ter se izliva v Dravo od desne strani.

Najbrž mu je dala pravico za naselitev graščina Fala. Frdacank, že bolj priljubljen ter samski mož, si je sam pozidal kovačnico. Ko je pokril štirivoglato poslopje, je sam zajezil potok in napeljal vodo po cementnih žlebičih nad kolo, ki je bilo pravo čudo gonilne sile. Zavrtljaje enega vodnega kolesa je znal na enostaven način na pritisk z nogo ali na potegljaj z roko uravnati, da so mu gonili: težko kovaško kladivo, lažje za nakovalo, strugalnik, brus in žrmlje. Radi najboljše izrabe vodne sile ni rabil pri svoji kovaški obrti nobene tuje človeške pomoči.

Frdacankov Joza je bil iskan kovaški mojster za poljedelsko orodje in konje. Povrh je še brzela od ust do ust slava o čudesu njegove kovačnice, katero je ustvaril čisto sam in jo pretvoril v celo tvornico, v kateri je obvladal le en človek brez velikega truda kar pet strojev.

Bliščeča krona Frdacankove tehnične spretnosti je bilo njegovo preizkušeno znanje in požrtvovalnost pri preganjanju vseh mogočih živinskih bolezni. Joza je bil po uspehih pravi živinski dohtar, ki je bil živinorejcem

Podlistek.

Januš Golec:

Po nedolžnem obsojena.

V sredini leta 1901 je po Sp. Štajerskem in sploh po Avstriji vse govorilo in posebno še nemški časopisi so bili zastavonoše v psovanju Slovencev, češ, da smo postali kanibali ali ljudožrci.

Starejši ljudje se gotovo še živo spominjajo, kako se je resnično zgražalo vse, da sta mogla oče in mati podivjati tako, da sta zagršila ljudožrstvo nad lastnim obrokom!

Viničar in njegova družina.

Franc Bratuša in njegova žena Marija sta bila uboga viničarja leta 1900 pri kmetu Predikaku v Preši štev. 19, v župniji Majšperg.

Mož Franc se je rodil pri Sv. Križu pri Rogški Slatini leta 1861 in je bil tje kaj prietojen.

Poročil je leta 1887 deset let starejšo Marijo, rojeno Kolar, iz Medvec pri Majšpergu.

Imela sta tri otroke: Ivano (* 1888), Franca (* 1892) in Marijo (* 1898).

Najstarejša hčerka Ivana ali Hanika je bil nedobrostoren otrok. Ni tvegala doma, šole

se je po možnosti ogibala in najrajši se je — potepala.

Starša sta bila prisiljena, jo navajati s šibo k poboljšanju.

Na velikonočni pondeljek 16. VI. 1900 je Hanika zakurila v votlem kostanju sosedne viničarke Marije Mencinger. Bila je v nevarnosti hiša omenjena.

Upravičeno je Mencingerjeva zagrozila zlobni deklini, da ji bo že pomagala, ko jo dobi v roke.

Hanika se je prestrašila kazni iz rok sosedice ter očeta in je še isti dan pobegnila z doma.

Videli so jo še nekaj dni bližnji in daljni, a kmalu je zginila za njo vsaka sled.

Oče Franc je 26. IV. javil orožniški postaji na Ptujski gori, da je hčerka pobegnila z doma in je starša ne moreta najti. Žandarji so sporočili zadevo ptujskemu glavarstvu, ki je razglasilo izgini Ivane Bratuša v »Uradnem listu«.

Na objavo v »Uradnem listu« ni bilo odgovora od nikoder. Franc Bratuša je bil poklican na sodišče v Maribor, kjer je sodniku povedal, kaj je znal o izginulem otroku. Zapisnik je podpisal in s tem je bila zadeva za oblast končana.

Čisto nov zapletljaj.

Eden od Bratuševih sosedov ga je opozoril na notico v tedaj v Celju izhajajočem listu »Domovina«. V časopisni novici je bil poziv, da so našli v gozdu pri Špilju vsled lakote umrlo, kakih 10 let staro dekline in nikomur ni znano, odkod bi bila.

Radi te notice se je obrnil Bratuša v pismu na župnika v Špilje, naj mu sporoči, kako in kaj je z najdbo mrtve deklice. G. župnik mu je hitro odgovoril, naj se pripelje sam v Špilje. Tamošnji grobar je v s rho prepoznanja slekel truplo najdene in hrani obleko nekje v mrtvašnici.

Bratuša se je peljal v Špilje. Z grobarjem sta pregledala ničvredno capje in Bratuša je izjavil proti svojemu prepričanju, kakor je pozneje priznal, da je obleka last njegove hčerke.

Grobar ga je še peljal k orožniku, ki so zabelčili, kedo je mrtva neznanka in kedo jo odnesel njeno obleko.

Zadeva dobiva zagonetno lica.

Marca 1901 je zvedel Anton Šesko, tedaj župan pri Sv. Trojici v Slov. goricah, da je zginila neznano kam 10letna Alojzija Vesenjaj, nezakonska hči Terezije Holc, roj. Vesenjaj, viničarke v šentlenarškem okraju. Nadaljne

na uslugo z nasveti, z zdravili in z dejansko pomočjo.

Pri tolikem občudovanju, katerega je bil deležen, je ostal skromen, molčeč in sploh ni bilo mogoče iztisniti z njegovega jezika kakih nepotrebnih besed.

Starejšim obiskovalcem je radevolje razkazoval uravnavanje transmisij, kladiv ter koles v svoji tvornici.

Vsi so se pa čudili, da je bil vstop v kraljestvo njegove tehnične brihtnosti strogo zabranjen fantom, ki so ostavili šolsko klop. Kak fantin ali pobar ni smel niti polukniti v Frdacankovo kovačnico, ampak je moral opraviti svoj popravek z mojstrom zunaj pred tvornico na prostoru za podkovanje konj.

Vse se je klanjalo mojstru in zdravniku; samo rogoviležem in klatežem je bil trn v peti. Nagajali so mu, kjer so le mogli po dnevu in v nočeh. Vsa fantalinska nagajivost in zloba sta se razbijali ter razblinjali ob kovačevi potrpežljivosti.

Maščeval se je nad mladostno objestnostjo edino s tem, da je dražil fantovsko radovednost in čuval svoje tehnične in živinozdravniške tajnosti pred onimi, ki sokoprneli, da bi jim razkazoval in jih podučeval.

Frdacank nikomur ni izdal, zakaj da prezira moško mladino in sili na sebe njeno maščevalnost.

Pred leti je bila huda zima, koje ostrina je pritislila tudi v Hudi kot ravno za božične praznike. Sneg je škripal pod nogami, potok v grabi je na debelo zamrznil po tolmunih; samo Frdacankovo gonilno kolo je bilo kljub zimi v obratu, ker je bilo pod streho in se je znal mojster skrivnostno ubraniti sile in pritiska leda.

Vse žage in mlinci ob potoku iz Hudega kota je prisilila zima k počitku; samo Jozetova kovačnica je razbijala, da je odmevalo po jarku. Kovač je nemoteno brusil, strugal ter mlel kakor

ob najugodnejšem vodnem stanju na spomlad ali jesen.

Da je bil stari Frdacank kos zimi in ledu, to dejstvo je ono zimo do nevzdržnosti razpihalo jezo na mojstra.

Ravno v onih zimskih večerih pred božičnimi prazniki so sklenili vsi nagajivci z vrhov in planin nad Hudim kotom, da se osvetijo kovaču, četudi bi se morali zvezati v dosego tega cilja s samim bogasvarjem!

Po dnevu je bil vsak nasilni napad na kovačeve tajne izključen. V noči pa mogoče le tedaj, če bi starega čarovnika ne bilo doma. In takale prilika, ko je bil Frdacankov skrivnostni domek ob potoku čisto nezavarovan in dostopen, je bila v celem letu samo — božična noč.

Obče znano je bilo, da ni izpustil Jozeta še nobene polnočnice, odkar se je naselil ob potoku iz Hudega kota. Od kovačnice do župne cerkve je bilo dobri dve uri v hrib in poldrugo nazaj. Povsem varni čas štirih ur že nekaj zaleže, če hoče kedo ponagajati tuji lastnini.

Ni še bil dobri Jozeta ono hudo mrzlo sveto noč iz grabe pri fari, ko je dobil v svoj čarovniški gradič nenapovedane goste. Družbo nepovabljenih nasilnežev je vodil dolgi Videčnikov Urh, katerega ni nikdo rad srečal ob nedeljah ter praznikih na večer. Fant je bil brdavsarski drvar in prava divjačina, če je dražil njegovo telesno moč preobilni alkohol.

Videčnikov Urh bi že bil lahko sam opravil s skrivnostno kovačnico, a se je hotel postaviti s svojo močjo ter neustrašnostjo pred nekaterimi sovrstniki.

Ponočnjaki in rogovileži so bili kaj kmalu kos ključavnici in zapahu na kovačnici. Po vltom vrat so prižgali s seboj prinešeno svetilko in pričeli s temeljitim ogledom kovačevih tehničnih tajnosti. Dolgo je trpelo, predno so upali spustiti vodo nad gonilno kolo in preizkušati zagon kolesja in na vse

mogoče načine speljanih gonilnih jermenov ali transmisij. Prepričali so se na lastne oči, da klopotačoča in vrteča se repotija po majhni kovačnici ni bila daleč ne toliko čudo, kakor so oni sanjarili o njej po pripovedovanju starejših.

Radovednosti je bilo kmalu zadoščeno. Zlobni pobarji niso imeli samo namena, prodreti do dna kovačevih tehničnih izrednosti; ampak jih tudi poškodovati in jih napraviti nerabne za daljšo bodočnost. Izvlekli so nože, da bi porezali transmisije. Dolgopeti in od vseh najmočnejši Urh je hotel pred uničenjem jermenja prevaliti težko nakovalo z lesenega podstavka ter ga pogrnati med žrmlje in brus.

Napravil si je prostor krog nakovala z mahalastimi rokami. Tovariši so lezli iz vseh kotov in se rinili po možnosti bliže Urhu, da bi videli od blizu kako bo dvignil res težko nakovalo, ga treščil med najbolj zamotano izdelano kolesje in maščeval celo družbo nad kovačem.

Urh se je že bil sklonil pod nakovalo, ga zagrabil s ploščnato šapo za levi široki in desni zaokroženi krajec, ko je eden od preveč gorečih radovednežev nehote sprožil jermen za pogon nakovalnega kladiva. Sprožena transmisija se je neslišno popeljala, dvignila visoko nad nakovalo težko kladivo in ga spustila zviška proti nakovalu v trenutku, ko se je potegon Urh najbolj prtil, da bi dvignil na obeh koncih zagrabljeni tovor.

Nobeden ni opazil dviga in padca kladiva, da bi bil svarilno kriknil. Urh še ni bil napel vseh telesnih sil, ko je priletelo sproženo kladivo in se ustavilo z glasnim: čef-klenk! na Urhovem palcu, kazalcu in sredincu, s katerimi se je najbolj oklepal desnega in okroglega krajca nakovala. Udarec je bil čisto nepričakovan ter tolikanj silovit, da je odbil proč in proč orjaškemu dvigaču na desnici tri prste.

Iznenada udarjeni je kriknil, kakor

županove poizvedbe in razkritja so toliko vplivala na viničarko Holc, da je priznala, kako je odvedla 10letno hčerko Lojzko z doma v gozd pri Ehenhausen. Tamkaj je otrok nekaj časa blodil po šumi in je slednjič vsled slabosti umrl. Našli so ga pri grajski viničariji v Špilju. Nečloveško viničarko so obtožili umora lastnega otroka.

Žandarmerija pri St. Lenartu v Slov. gor. je rabila obleko od gladu preminule deklinine in je zvedela, kedo in pod kako izpovedjo je odnesel onih par cap.

Šentlenarški orožniki so pisali tovarišem na Ptujsko goro, naj ti odvzamejo Bratušu obleko in jo pošljejo v svrhu preiskave umora sodišču v St. Lenart.

Ptujskogorski stražmojster sam se je oglašal pri Bratuševih in zahteval obleko.

Žandarju je bilo tudi znano, da so ljudje šušljali med seboj, kakor bi imel oče sam Haniko na vesti.

Pri predaji onih cunj iz Špilja stražmojstru je Bratuša obnašal sumljivo. Na razna orožnikova vprašanja je prestrašen trdil, da nima pri koči sploh nobenih preostankov kake obleke pobegle hčerke Ivane.

Vse te razne okoliščine so bile povod, da je napravil stražmojster sam hišno preiskavo.

Usoda je hotela, da je koj hitro odprl neko skrinjo in privlekel iz nje par kosov dekliske obleke, katerih so se držali krvavi madeži.

Ko je pomolelo oko postave ubogi viničarski pari pod nos obleko, o kateri je trdil, da je ni in na tej še kri, so ga ta dejstva zavsem zmedla ter zmešala.

Žandar ga je ostro prijel in kar naravnost vprašal, kam je zakopal umorjenega otroka.

Vsi ti opisani prizori med Fr. Bratušem in žandarjem so se odigrali na viničariji v Preši, a viničarjeve žene Marije ni bilo doma.

Priznanje, iskanje v gozdu in strahovite izpovedi.

Prirojena plahost, par dokazanih mu laži in še pretnje žandarja, vse to je Bratušu vzele še zadnjo trohico razsodnosti.

Izpovedal je žandarju to-le:

Koncem maja 1900 se je on podal po vejevje v gozd svojega gospodarja, ki je oddaljen od viničarije 200 m.

V šumi je naletel na povsem estrađano Haniko, ki je govorila nerazumljive besede. Sploh je ni maral, ker ni hotela hoditi v šolo. Z obema rokama jo je stisnil za vrat in jo zadavil. Mrtvo truplo je zavlekel v luknjo ob potoku, kjer je ostalo skrito tri ure.

Po umoru se je podal domov, kjer je vse povedal ženi. Žena je bila malo žalostna, pa vendar ga ni okregala in ji je bilo celo ljubo, da je ničvredna deklina mrtva.

Po tej izpovedi je gnil žandar v spremstvu župana iz Majšperga in občinskega sluga viničarja v bližnji gozd, kjer naj pokaže, kam je ekril truplo. Bratuša je vodil prvo komisijo sem ter tja po hosti. Iskali in kopali so na raznih mestih, vendar nikjer niso zadelj na truplo.

Stražmojster je bil vsled neprestanega izpraševanja in iskanja tako izmučen, da ni mogel več nadaljevati s preiskavo. Zamenjal ga je njegov tovariš, ki je lažnivega viničarja vzel posebno na muho.

Ker ni bilo v šumi nobene sledi o kakem skritem truplu, so odgnali Bratuša na dom in ga tamkaj privijali tako dolgo, da je dal na žandarski zapisnik skoraj že ljudožrsko izpoved:

Franc Bratuša pravi, da je sklenil dogovorno z ženo, da prenese truplo umorjene iz one luknje ob potoku v gozdu na dom, kar je tudi storil. V viničarijo prinešeno Haniko je položil na »kamen« pred pečjo. Slekkel je mrliča. Prinesel je nož, s katerim so si rezali kruh in je razkomadil golo telo na pet de-

bi ga bil zbodel v srce, se zakotalil po tleh in obmolnil liki smrtno oplašen od kapi.

Udarec kladiva, odrk tih prstov, obupen krik in prekuc po tleh — vsa ta, komaj dober trenutek trajajoča dejstva, so pometla na mah celo kovačnico.

Vsak, ki je hušnil preko praga vražje kovačnice, jo je ucvrl na lastno pest po grabi navzgor ali navzdol, da bi bil le poprej iz območja Frdancankovih čarovnij.

Kedaj in kako se je izkotal dolgi Urh iz kovačnice brez tih prstov na desnici, ni znal nikdo.

Kovač Joza je bil še daleč po končani polnočnici od doma, ko mu je odmevalo iz grabe in udarjalo na uho nabijanje kladiva po nakovalu. Pospešil je korak v negotovosti, kedo bi mu bil spustil vodo v njegovi odsotnosti.

Kladivo je udrihalo z vso močjo, vrata so bila na domu odpahnjena na stečaj in v kovačnici niti žive duše...

Joza je zastavil vodo in kladivo. Nočnejost delavnice je bila nedotaknjena. Šele posvit z leščerbo ga je poučil, da je imel nenapovedan obisk onih, katerim je doslej skrbno zapiral vrata. Krvavi madež na nakovalu in podstavku, mlakuže krvi po tleh in konci tih človeških prstov so mu kričali v uho, da ga je maščeval udarec usode tako, kakor bi se sam nikdar ne bil.

Smejal se je stari Frdancank ono sveto noč dolgo na ves glas po kovačnici. Pušil je iz pipe do zore in se muzal zadovoljno sam pri sebi, ker je bil nočni vlomilec udarjen ter vidno zaznamovan do groba.

Videčnikovega Urha ni bilo zelo dolgo na spregled. Ko se je pa zopet pojavil pri fari, je na očiten ter pritajen smeh vseh tiščal desnico globoko v hlačni žep. Nikoli ni več razsajal po krčmah in se ponašal s svojo močjo in pretepaško neustrašenostjo.

Desnico je nosil in skrival v hlačnem žepu, kadar se je kretal po širši javnosti. Le kje daleč nad Hudim kotom, na planini, če je moral prijeti za toporišče sekire ter ročaj žage, je moral kazati sodrvarjem, kako je ob precejšen del 3 prvih prstov na desnici.

Ne Videčnikov Urh in ne Frdancankov Joza nista razglašala v svet, kaj se je odigralo v kovačnici ob potoku iz Hudega kota na samo sveto noč. Le samo Urhova brezprstna desnica je svarila po planinskih gozdovih, da je sveta noč za mir med ljudmi ter slavo božjo in ne za vlome in poškodovanje tuje lastnine!

★

Gosakov Rokič.

Gosakov Rokič iz Plaviča v Hrvat-skem Zagorju je bil iskan zidar in posebno spreten za peči ter štedilnike. Vedno je bil vedre narave in tako vzglednih besed, da ni bilo čuti iz njegovih ust nobene kletvice, kar je pri pravem Zagorcu velika redkost. Povedati je znal marsikatero čisto nedolžno in smešno, da se je nasmejal od srca vsak, ki ga je poslušal.

Naša babica mu niso rekli nikdar Gosakov, ampak Podbojev, kakor se je resnično pisal. Nas neuko in razposajeno deco so svarili stara majka prav resno, naj ne kliče mo blagega Rokiča — Gosak, ker bi nam lahko zameril, se skujal in odšel, ne da bi dogotovil začeto zidarsko delo. Nismo razumeli dobrotnege svarila in smo nalašč tiščali v ospredje Gosaka mesto pravilnega Podboja.

Pravi vzrok naše zbadljivke je bil Rokičev neusmiljeno spačeni in naravnost strašni nos. Konec nosu mu je nekaj odgriznilo in to, kar je nasilno manjkalo od nosa, mu je pačilo celi sicer tolikanj dobrovoljni obraz.

Rokič je pogruntal opomine babice, se jim nasmihal in je razodel nekega večera sam v pouk in zabavo, kako in

kaj se je zgodilo z njegovim nosom, ki ga je pretvoril iz Podboja v Gosaka.

Pojasnjeval nam je zadevo tako-le:

»Presneto bridka je, za večje praznike otepati mesto pečenke trdi koruzni kruh in krompir v oblicah. Zagorcu je vse na svetu, če se mu kadi za glavne svetke na mizi pečen puran. Kdor se ne masti za Božič ali Veliko noč s puranom, je berač in tega stanu noče biti že radi slabojezične sosesčine nobeden zagorski Hrvat.

Podboji smo bili in bomo ostali siromaki. Moj rajni oče bi že nam bil lahko oskrbel za praznike kaj pečnega, a je bil tako len in zanikern, da ni zmogel niti tega.

Da bi ne letel nanj očitek, da je ničvreden prosjak za Gospodovo rojstvo in vstajenje, si je pomagal iz zagate na njemu lasten, nepošten način. Nikakor mu ni hotelo v glavo, da ima sosed ali gospon po več pitanih puranov in njegova kočja s številno družino pa niti enega mršavega ne!

Prepričan sem, Bog mi ne zameri tega, da se niti pred spovednikom ni obtožil, če si je božala njegova družina za praznike okoruznjene želodce z ukradenimi pečenki.

Ne bila bi še tolika pregreha, če je izmikal sam, kjer je videl, da je preveč; vse graje in obsodbe vredno je bilo na njem dejstvo, da je navajal nas nedolžno deco k tatvini!

Bil sem vsled pomanjkanja zadostne prehrane s 14. letom zaostal v rasti in pravi slabič napram tovarišem istih let, ki so rasti pri polni skledi.

Blížali so se za moj štirinajsti rojstni dan prav zimski božični prazniki. Mati je tožila očetu, da ne bo za Božič pri hiši ne koruzne moke za kolač in ne krompirja v nezabeljenih oblicah.

Stari se je pretegaval po peči in rotil majko s kletvicami, naj se le pomiri. Vsako leto nam je še oskrbel najlepšega purana, tudi letos ne bo pozabil, kaj je treba pristnemu Zagorcu za tako velik in lep svetek.

lov. Mesaril je sam, žena je stala zraven in je pomagala držati posamezne ude. Z majhno sekuro je presekala hrbtnico. Vse odrezane kose je zmetal v močno podkurjen ogenj. Zgorelo je vse, le nekaj kosti je ostalo in te je vrzel venkaj na kompost. Nato je umil okrvavljeni kamen, obleko je shranil v škrinjo in pepel je posul po kompostu. Celotno mesarsko delo je trajalo do tretje ure zjutraj, nakar je legel k počitku in je mirno zaspal.

Po teh groznih besedah so žandarji Francu Bratušu napovedali aretacijo in so ga vkle-nili.

Šele po teh izpovedih in ko je bil mož že v verigah, se je vrnila od neke žene.

Celotni prizor ji je bil nekaj povsem tujega in nepričakovanega.

Kaj pravi žena?

Za zvezanim možem so se lotili žandarji žene, ki je koj skrajala vse tajila.

Predvsem so ji pokazali v škrinji najdeno obleko hčerke in na njej krvave madeže. Viničarka je vse lepo pojasnila in rekla:

»Letos za Veliko noč sva dobila od gospodarja Mihaela Predikaka 2 kg svinjskega mesa. Meso sem djala v skledo in to v škrinjo, ki je bila deloma napolnjena z žitom in ob-

leko. Skleda je bila počena. Kri je tekla iz razpoke in je bilo od nje mokro tudi zrnje.

Ko je odšla deklica z doma, ni imela te obleke na sebi, katero ste našli okrvavljeno v onile škrinji, ampak navadno drukano z lajbičem. Na glavi je imela žolt robec z rdečimi rožami.

Orožniki niso verjeli ženinemu pojasnilu. Prijemali so jo tako trdo, da se je ženski kar mešalo po glavi, saj jo je žandar udaril dvakrat za uho, ker je tajila.

Orožnik jo je tiral k sosedu Mencingerju, jo tamkaj zaprl in so doma še enkrat vse premetali. Tudi po drugi hišni preiskavi je Marija vse tajila, čeravno jo je mož nagovarjal, naj obstoji in žandarji so ji obetali manjšo kazen za slučaj odkritega priznanja. Žena se ni udala. Uklenili so jo poleg moža, a tudi tedaj je trdila:

»On lahko da je priznal, saj je slabe pame-ti. Jaz pa ne morem in ne bom, ker sem čisto nedolžna.«

Po aretaciji in v preiskavi.

Zakonca Bratuša so odvedli v verigah najprej na orožniško postajo na Ptujsko goro, od tamkaj v ptujске zapore in v Maribor, kjer so zbirali gradivo za obtožnico.

V času, ko sta bila Bratuša v preiskoval-

nem zaporu, so neprestano brskali žandarji in razne sodne komisije po viničariji v Preših. Ptujskogorski stražmojster je res izbrskal iz že omenjenega komposta neke preostanke kosti. Ostanki koščice so koj romali v Maribor kot nekaj silno obtežilnega.

Glede teh kosti je treba posebej naglasiti, da sta podala dva poklicana zdravniška izvedenca na zapisnik, da nikakor niso človeškega izvora. Tudi o onih krvavih madežih na v škrinji najdeni obleki trdita oba zdrav-nika, da ne gre za človeško kri.

Najdbo preostankov kosti je predložil mariborski preiskovalni sodnik Bratušu.

Dne 8. maja 1901 je dal Franc Bratuša mariborskemu preiskovalnemu sodniku na last-noročno podpisani zapisnik pred obravnavo zadnje in res ljudožreko izjavo, ki se glasi:

»Hočem izpovedati še zadnje, česar sem se ravnal doslej. Ko sva rezala z ženo telo Hanike, nisva imela doma nič za jesti. Ko sem videl, da se v peč vrženo meso peče, sem se spomnil, kako sem čital v mladosti po raznih knjigah, da Indijanci in drugi di-vji narodi jedo človeško meso in ne umrjejo radi tega. Tudi mene je premagalo poželenje, da bi jedel od mesa, ki se peče v peči. Vzel sem glinasti krožnik in sem odrezal od steg-